

Öğretmen Adaylarının Çocuk Sevme, Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Eğitimine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

An Investigation of the Relationship between Teacher Candidates' Attitudes towards Liking of Child, Children's Rights and Children's Rights Education

Doç. Dr. Erdem HAREKET¹ ID, Dr. Öğr. Üyesi Hatice LEBLEBİCİ² ID

Öz

Bu çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme, çocuk hakları ve çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumlarının ilişkisel bağlamda belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yaklaşımına uygun şekilde ilişkisel tarama deseninde tasarlanmıştır. Araştırma grubunu amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiş 314 sınıf öğretmeni adayını oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, Duyan ve Gelbal (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan Barnett'in Çocuk Sevme Ölçeği, Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen "Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği ile Öztürk ve Doğanay (2017) tarafından geliştirilen "Çocuk Hakları Eğitimine Yönelik Tutum Ölçeği" uygulanarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde sınıf öğretmeni adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları, çocuk sevme düzeyleri ve çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından karşılaştırılması için "Bağımsız Gruplar t-Testi", "Tek Yönlü Varyans Analizi" kullanılmıştır. "Tek Yönlü Varyans Analizi-ANOVA" sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise "Post-Hoc LSD Testi" analizleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme, çocuk hakları ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları farklı değişkenler açısından ilişkisel olarak ele alınmış ve bu doğrultuda da çeşitli tespitler ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk hakları, çocuk hakları eğitimi, çocuk sevme, sınıf öğretmeni adayları, tutum

Makale Türü: Araştırma

Abstract

In this study, it was aimed to determine the attitudes of elementary school teacher candidates towards liking of children, children's rights, and children's rights education in a relational context. The design of the study was based on the correlational research model with quantitative methodology. The participant group of the research consists of 314 elementary school teacher candidates determined through purposive sampling. The data of the research are Barnett's Liking of Children Scale adapted to Turkish by Duyan and Gelbal (2008), "Attitude Scale towards Child Rights Scale developed by Karaman Kepenekçi (2006) and Attitude Scale towards Children's Rights Education developed by Öztürk and Doğanay (2017). In the analysis of the data, "Independent Groups t-Test" and "One-Way Analysis of Variance" were used to compare the attitudes of the elementary school teacher candidates towards children's rights, their level of love for children and their attitudes towards children's rights education in terms of different variables. "Post-Hoc LSD Test" analyzes were used to determine between which subgroups the significant difference emerged as a result of "One-Way Analysis of Variance-ANOVA". As a result of the research, the attitudes of the elementary school teacher candidates towards liking children, children's rights and children's rights education were discussed in terms of different variables and various determinations were made in this direction.

*Bu çalışma verileri, 121B926 numaralı TÜBİTAK-4004 BİTO Projesi kapsamındaki hazırlık aşaması çalışmalarından elde edilmiştir. Proje kapsamındaki bilimsel çalışmalarla herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır.

¹Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, erdemhareket@gmail.com

²İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, h.leblebici@iku.edu.tr

Atf için (to cite): Hareket, E. ve Leblebici, H. (2023). Öğretmen adaylarının çocuk sevme, çocuk hakları ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 456-471.

Keywords: Children's rights, children's rights education, liking children, prospective classroom teachers, attitude

Paper Type: Research

Giriş

Çocuk her ne kadar evrensel manada bizlere aynı anlamları çağrıştıran bir kavram olarak karşımıza çıkıyor olsa da, farklı disiplin alanlarında farklı tanımlamalara kavuşturulmuş da bir kavramdır. Hukuk, sosyoloji ve psikoloji gibi disiplinlerdeki tanımlamaları genel çerçevede bütünleştirildiğinde çocuk; “0-18 yaş aralığında bulunan, herkesten bağımsız kendine has özellikleri olan, genelde merak eden, sorgulayan, atik, çevik, zeki ve öğrenmeye hevesli bir insan” olarak tarif edilebilir (Sağlam ve Aral, 2016). Çocuklara özgülenmiş haklar olarak kavramsallaştırılan çocuk hakları olgusunun ise, -insan hakları çatısı altındaki bir hak gruplandırması olarak bakıldığında- insan olmasından dolayı her bireyin doğuştan kazandığı ve 18 yaşına kadar tüm dünya çocuklarının sahip olduğu vazgeçilemez haklar olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu haklar dört temel ilke üzerinden esas alındığında; ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, katılım, yaşama ve gelişme olarak gruplandırmaya tabi tutulabilir (Akyüz, 2018). İlk çağ ve öncesinde başlayan çocukluk tarihine bakıldığında çocuk hakları ile ilgili ilk kıvılcımların Fransız İhtilali ile ortaya çıktığı söylenebilir. Bu dönemde, diğer dönemlere nazaran çocuk olarak nitelendirilen varlıkların eğitilmesinin önemi daha belirgin hale gelmiş ve eğitim kurumlarında çocuklara ait fikirlerin kabulüne değinilmiştir (Dirican, 2018). Bu kıvılcımların gücünü artırıcı nitelikte ki çocuk hakları mevzuatının ise 1924 yılında I. Dünya Savaşı sonrasında hazırlanan I. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile uluslararası ölçekte görünür hale gelmeye başladığını söylemek mümkündür. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, I. Dünya Savaşı sonrasında savaştan etkilenen çocuklar için 1924 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olan devletler tarafından imzalanmıştır. Bildirge, olağanüstü durumlarda –savaş dönemi özellikleri esas alınarak- çocukların korunması üzerine yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda da Bildirinin çocuğun gelişimi, beslenmesi, özel bakımı, barınması, sağlık hizmetlerine erişimi ve eğitim gibi hayati ihtiyaçlarının karşılanması, çocuğun savaşın olumsuz tüm etkilerinden korunması, istismar edilmesinin önlenmesi ve akranlarıyla bir arada bulunma gibi temel ilkelere dayalı olarak hazırlandığı görülmektedir (Kurt, 2016; Merey, 2018; UN, 1924). 1959 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi ise Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi sonrasında hazırlanan çocuk haklarının gelişimini sürdürücü bir diğer uluslararası norm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bildiri, II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Birleşmiş Milletlerin, 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ni kabulü sonrasında çocuklara yönelik özel bir düzenleme yapılması gerekliliğinden hareketle kurulan Sosyal Sorunlar Meclisi tarafından ortaya konmuştur. I. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nde yer alan maddeler ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin yeniden düzenlenmesi ile oluşturulan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, 1989 yılına kadar çocuk hakları çalışmalarının temel referans noktasını teşkil etmiştir. Bildirge, ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, çocuğa vatandaşlık ve kimlik hakkının verilmesi, sağlık, barınma, beslenme ve eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi, her türlü ihmal ve istismardan çocuğun korunması konuları esas alınarak maddeleştirilmiştir (UN, 2006). Çocuğun gelişim, eğitim, korunma ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanması, 16 yaş altı çocukların eğitime devam etme zorunluluğu ve çalıştırılmayacağı, orta öğretime devam edemeyen çocukların mesleki kurslara yönlendirilmesi, özel gereksinimi olan çocukların eğitimi ve tedavisi ile çocuğun korunmasına yönelik kanun ve yasaların yapılıp uygulanması gibi hususlar BM Çocuk Hakları Bildirisinin temel kapsamını oluşturmaktadır (Erbay, 2019). Bildiri'nin içerik itibarıyla bir benzeri de Türkiye'de yaşayan çocuklara özgü olarak hazırlanmış beş maddelik Türk Çocuk Hakları Bildirisi (1963) adıyla karşımıza çıkmaktadır.

Evrensel nitelik taşıyan bu bildirilerin, hukuki açıdan taraf olmuş ülkelere hukuki bağlayıcılık yüklememesi ise tarihsel süreç içerisinde bu normların, sembolik bir anlam düzeyinde kalmasına sebebiyet vermiştir. Birleşmiş Milletler tarafından 1989 yılında imzaya

sunulan Çocuk Hakları Evrensel Sözleşmesi, bu noktada ki hukuki gereklerin de giderilmesi manasında etkin bir uluslararası çocuk hakları normu olarak hazırlanmış ve tüm dünya çocuklarının hak çerçevesini oluşturu bir kapsamla tüm ülkelerin imzasına sunulmuştur. Sözleşme, uluslararası sözleşmelerin normlar hiyerarşisindeki konumu itibarıyla de taraf devletlere iç hukuk sistemlerinde bazı düzenlemeler yapılması gerekliliğini getirmiştir. Sözleşme hükümlerinin, çocuğun her türlü ayrımcılıktan korunması, yaşama ve gelişme hakkı, çocuğun üstün yararı ve katılım hakkı gibi dört temel ilke üzerinde oluşturulmuş olduğunu söylemek mümkündür (Akyüz, 2018).

Sözleşme içerisinde dikkat çekici bir husus ise hakkın sahibi çocuklara ve tüm yetişkinlere çocuk haklarının etkin ve uygun eğitimsel yaklaşımlarla öğretilmesinin gerekliliğidir. Sözleşme'nin 42. Maddesi kapsamında "*Taraf Devletler, Sözleşme ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocuklar tarafından da yaygın biçimde öğrenilmesini sağlamayı taahhüt ederler*" (UNICEF, 1989) hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede ilgili hükmün, çocuk hakları eğitiminin, öğretmenler ve çocuklar başta olmak üzere tüm toplumsal kesimler açısından gerekliliğini ve önemini net şekilde ortaya koyduğu görülmektedir (Elçin ve Arıdemir, 2017). Nitekim bu husustaki hassasiyet, 2021 yılında yine BM tarafından Çocuk Hakları Evrensel Sözleşmesinin ek ihtiyari protokolleri arasında kabul edebileceğimiz "BM Dijital Çevrelerde Çocuk Hakları Genel Yorum 25 Bildirisi'nde" de kendini göstermektedir. Bu bağlamdan hareketle demokratik bireylerin toplumda yetişebilmesi için konu alanları ile donatılmış öğretmenlere, dijital çağa uygun zenginleştirilmiş insan hakları ve çocuk hakları eğitimi içeriklerine ihtiyacın olağan bir beklenti olduğu söylenebilir (Uçuş 2013). Çocuk hakları eğitiminde esas amaç, çocukların sahip oldukları hakların ve sorumlulukların hem hakkın muhatabı olan çocuklara hem de yetişkinlere bilgi düzeyinde öğretilmesinin yanında günlük hayatla ilişkilendirebilecekleri bir içerikle hakların korunması ve sürdürülebilmesiyle ilgili tutum ve beceri kazandırmaktır (Özdemir-Uluç, 2008). Gerçek yaşam deneyimleri ile çocuk haklarının ilişkilendirilebilmesi için okullarda (yöneticiler, öğretmenler, hizmetliler ve velilerde dâhil olmak üzere) çocuk hakları ve insan haklarına yönelik pozitif yönde bir tutum ve farkındalık kazandırılması gerekmektedir. Bu şekilde birbirlerine sevgi, saygı ve hoşgörüyle yaklaşılacak bir eğitim ortamında çocukların kendi haklarıyla ilgili tutum ve beceri kazanması mümkün olacaktır (Kepenekçi, 2014). Çocukla en çok temas halinde bulunan öğretmenlerin çocuk haklarına yönelik yaklaşımları da etkili bir çocuk hakları eğitimi için bu noktada önem kazanmaktadır. Öğretmenlerin özellikle öğrencileri arasında ayırım yapmaması, demokratik bir sınıf iklimi oluşturması, çocuk hakları konusunda bilgi düzeyi, tutum ve farkındalığının yüksek olması, öğrencileriyle empati kurabilmesi, öğrencilerine saygı, sevgi ve hoşgörü ile yaklaşılabilir niteliklerine sahip olması beklenmektedir (Durgut, 2014). Çünkü öğretmenlerin sınıf içerisindeki davranış ve tutumları öğrencileri doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin demokratik olması, insan ve çocuk hak temelli yaklaşımları benimsemesi ve buna yönelik değerleri kendi yaşantısına uyarlamış olması son derece önemlidir (Gözütok, 2004). Fakat gerek Millî Eğitim Bakanlığı'nın hizmet içi eğitimlerinin yetersizliği gerekse Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)'ün genel kültür seçmeli dersleri arasında insan hakları ve demokrasi eğitimi dersine yer verme gereği duyması, öğretmen ve öğretmen adaylarının gereken nitelikte yetiştirilmesi ile ilgili ihtiyacı net bir biçimde ortaya koymaktadır (Leblebici, 2020). Karaman (1993), ilkökul öğretmenlerinin çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiş ve bu sebeple de öğretmen adaylarının mutlaka hizmete başlamadan önce ilgili alanda gereken eğitimleri almalarının gerekliliğinden bahsetmiştir. Benzer biçimde Karaman Kepenekçi (2006), lisans düzeyinde insan hakları dersi alan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının almayanlara göre daha yüksek olduğunu araştırmasında belirtmiştir. Ersoy (2007) tarafından yapılan başka bir araştırma ise insan hakları, demokrasi ve vatandaşlık eğitimlerinin öğretmenler tarafından son derece önemli bulunduğu ve bu konuda gerekli mesleki eğitimlerin öğretmenlere verilmesinin öneminden bahsetmiştir. Akbaşlı, Yanpar-Yelken ve Sünbül (2010), eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının demokratik eğitimlerinin belirlenmesinin öneminden bahsetmişlerdir. Öztürk (2019), ise çocuk hakları

eğitim programı uygulanan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarında olumlu yönde gelişme gösterdiklerini belirtmiştir. Bu araştırmalardan yola çıkılarak özellikle çocuk haklarına yönelik tutumun öğretmen ve öğretmen adayları açısından son derece önemli olduğu söylenebilir.

Araştırmada ele alınacak olan bir diğer inceleme alanı, öğretmen adaylarının çocuk sevmeye düzeyleridir. Nitekim bu noktanın, çocuklara, çocuk haklarına ve çocuk haklarının öğretilmesine yönelik tutumlara etki edebilecek bir husus olduğu düşünülmektedir. Çocuk sevmeye ile meslek seçimi arasında doğrudan bir ilişki olup olmadığı konusunda yapılan araştırmalarda özellikle öğretmen adaylarında çocuk sevmenin meslek seçimi konusunda belirleyici bir unsur olduğu ortaya çıkmıştır (Lasley, 1980; Marso ve Pigge, 1994; Veenman, 1984). Ayrıca öğrencilerine karşı empatik yaklaşımlara sahip, demokratik ve hoşgörülü davranışlar sergileyen öğretmenlerin, öğrencilerinin de benzer şekilde daha demokratik, saygılı, haklara riayet eden ve hoşgörülü tutumlar sergiledikleri görülmüştür (Erbay, 2019; Ergün ve Özdaş, 1999). Çocuk sevmenin bu doğrultuda özellikle çocuk haklarının en önemli becerilerinden biri olan empati kurmak ve hoşgörülü olmak ile ilişki bir husus olduğu söylenebilir (Gelbal ve Duyan, 2010; Karagöz ve Kösterelioğlu, 2015; Uğurlu, 2013). Nitekim bunu destekler nitelikte çocuk sevmeye düzeyi yüksek olan öğretmenlerin, çocuk haklarına daha saygılı oldukları sonucu ortaya konmuştur (Kasapoğlu ve Akyol, 2012).

Bu noktada araştırmada, belirli değişkenler açısından sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuk haklarına ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası literatür incelemesi bağlamında araştırmanın özgün bir kapsama sahip olduğunun belirtilmesi mümkündür. Araştırma çerçevesinde, bu amaç ekseninde aşağıda yer alan alt araştırma sorularına da yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuk haklarına ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları ne düzeydedir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuk haklarına ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuk haklarına ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları eğitim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuk haklarına ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları sahip oldukları kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuk haklarına ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuk haklarına ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları daha önce benzer konudaki bir proje/eğitime katılma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

1. Yöntem

1.1. Araştırma Deseni

Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modelinden yararlanılmıştır. Genel tarama modeli var olmuş ya da olan durumları kendi koşullarıyla betimlemek için kullanılır. Model, araştırmak istenilen konunun müdahale edilmeden gözlemlenip, betimlenmesine de imkân vermektedir. Araştırmada tarama modellerinden karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde, iki veya daha fazla sayıda değişkenin arasındaki dinamikler belirlenmeye çalışılır. Birlikte değişim gösterme durumlarının varlığı; varsa nasıl gerçekleştiği incelenir. İlişkisel tarama, korelasyon türü ilişki ile

karşılaştırma yoluyla elde edilen ilişkiler olmak üzere iki yolla yapılabilir (Karasar, 1982/2018; Tekindal, 2021).

Bu araştırmada karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli; temelde projeye katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları, çocuk sevme düzeyleri ve çocuk hakları eğitimine ilişkin tutum puanları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması için seçilmiştir. Bunun yanı sıra çocuk sevme düzeyleri ve çocuk hakları eğitimine ilişkin tutum puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, sahip olunan kardeş sayısı, anne ve baba eğitim düzeyi ve daha önce benzer konu alanı içerikli herhangi bir projeye/egitime katılıp katılmama gibi durumlar açısından farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla tercih edilmiştir. Araştırma kapsamında yürütülen veri toplama işlemlerinin etik çerçevede kalmasına dikkat edilmiş, bu doğrultuda Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan gerekli etik onaylar alınmıştır.

1.2. Araştırma Katılımcıları

Araştırmanın katılımcı grubunu amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 249'u kadın, 65'i erkek toplam 314 sınıf öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Amaçlı örneklemede araştırmacılar katılımcı grubuna çalışma doğrultusunda kendileri karar verir. Burada amaç, araştırma için en doğru olan grubu belirlemektir (Balcı, 1995/2021). Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyleri, çocuk hakları ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlandığından araştırma grubu, TÜBİTAK tarafından 2020-2021 yılları arasında desteklenen 121B926 numaralı proje kapsamındaki başvurular arasından belirli ölçütler ekseninde belirlenmiştir. Bilimsel proje çalışmalarındaki verilerin etik hususlara riayet edilerek kullanılması prensibi gereğince, proje kapsamında daha sonraki süreçte katılımcı olarak yer alacağı belirlenen; proje ana çalışmalarının yürütüldüğü 40 sınıf öğretmeni adayına ait ölçek verileri veri setinden çıkartılarak bu araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Böylelikle proje öncesi verilere dayalı gerçekleştirilen bu araştırma ile proje sürecinde gerçekleştirilmesi olası farklı bilimsel çalışmaların hem veri setleri açısından hem de araştırma grupları açısından tamamen farklı tutulması sağlanmıştır.

1.3. Veri Toplama Araçları

1.3.1. Barnett Çocuk Sevme Ölçeği

Araştırmada öğretmen adaylarına Barnett'in Çocuk Sevme Ölçeği (Barnett Liking of Children Scale-BLOCS, 1990) uygulanmıştır. Ölçek, Duyan ve Gelbal (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, Barnett ve Sinsini' nin yetişkinlerin çocuklara yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Çocuk Sevme Ölçeği (ÇSÖ) 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 14; en yüksek puan ise 98'dir. Ölçeğin iç tutarlığı 0.93, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.91'dir. Ölçek 7'li likert tipindedir. "Hiç katılmıyorum", "Kısmen katılıyorum", "Katılmıyorum", "Ne katılıyorum ne katılmıyorum", "Katılıyorum", "Kısmen katılıyorum" ve "Tamamen katılıyorum" derecelerine sahip olan ölçekte, dört madde olumsuz, on madde ise olumlu anlama sahiptir. Ölçekten yüksek puan alındığında çocuk sevme düzeyinin yüksek; düşük puan alındığında ise çocuk sevme düzeyinin düşük olduğu anlamı çıkarılmaktadır. Duyan ve Gelbal (2008) de Türkçeye uyarlama çalışmasını yaparken 243 üniversite öğrencisi ile çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Türkçeye uyarlanan ölçekte Cronbach Alpha değeri 0.92, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.85 olarak belirtilmiştir. Yapılan uyarlama çalışması sonrasında "Barnett Çocuk Sevme Ölçeği"nin Türkçe uyarlaması toplumsal açıdan geçerli ve güvenilir olarak belirtilmiştir (Duyan ve Gelbal, 2008).

1.3.2. Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği

Araştırmada veri toplanan bir diğer ölçek, Karaman-Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen "Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği" (ÇHYT) dir. Ölçekte; yaşam, gelişim, korunma ve katılım haklarına ilişkin maddeler bulunmaktadır. Ölçek 22 maddeden oluşmaktadır ve bu maddelerin üç tanesi olumsuzdur. Olumsuz olan ifadeler (2, 14 ve 15.) ters olarak

puanlanmaktadır. 5'li likert yapıda hazırlanan ölçekte yer verilen ifadeler: “Tamamen Katılıyorum” (5), “Katılıyorum” (4), “Kararsızım” (3), “Katılmıyorum” (2), “Tamamen Katılmıyorum” (1) olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 110; en düşük puan ise 22'dir. Ölçek tek faktörlüdür. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.85, yarı test güvenilirlik katsayısı ise 0.77'dir.

1.3.3. Çocuk Hakları Eğitimine Yönelik Tutum Ölçeği

Öztürk ve Doğanay (2017) tarafından geliştirilen “Çocuk Hakları Eğitimine Yönelik Tutum Ölçeği” (ÇHEYT) üç faktör ve 20 maddeden oluşmaktadır. Faktörler: “Çocuk Hakları Eğitimi ile İlgili Bilgi Edinmeye İlişkin Tutum”, “Çocuk Hakları Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Tutum” ve “Çocuk Hakları Eğitimi ile İlgili Yaygınlaştırmaya İlişkin Tutum” olarak belirlenmiştir. 5'li likert yapıda hazırlanan ölçekte yer verilen ifadeler: “Tamamen Katılıyorum” (5), “Katılıyorum” (4), “Kararsızım” (3), “Katılmıyorum” (2), “Hiç Katılmıyorum” (1) olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100; en düşük puan ise 20'dir. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha değeri .914 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt faktörlerine ilişkin Cronbach Alpha değerleri ise sırasıyla .902, .930 ve .881 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .901 olarak hesaplanmıştır.

1.4. Araştırma Verilerinin Analizi:

Öğretmen adaylarının “Çocuk Sevme Düzeyleri Ölçeği” ve “Çocuk Hakları Eğitimine Yönelik Tutumları Ölçeği”nin katılımcılara uygulanması ile elde edilen verilerin tamamı SPSS (20.0) programı ile analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının ölçeklerden aldıkları toplam puanlar arasındaki korelasyon incelenmiştir. Ardından sınıf öğretmeni adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları, çocuk sevme düzeyleri ve çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumları; cinsiyet, okudukları sınıf düzeyi ve daha önce benzer konudaki bir proje/eğitime katılma durumları değişkenleri açısından karşılaştırılması için “Bağımsız Gruplar t-Testi”, sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları kardeş sayısı ile anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre karşılaştırılması için “Tek Yönlü Varyans Analizi”, “Tek Yönlü Varyans Analizi- ANOVA” sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise “Post-Hoc LSD Testi” analizleri kullanılmıştır.

2. Bulgular

2.1. Çocuk Sevme Düzeyleri ve Çocuk Hakları Eğitimine Yönelik Tutum Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyleri ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutum puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı (rho) tekniği kullanılmıştır. Tablo 1'de ilgili sonuçlar görülmektedir.

Tablo 1. Çocuk sevme puanları ile çocuk haklarına yönelik tutum puanlarına ilişkin Spearman Brown sıra farkları korelasyon testi sonuçları

İlişki Bakılan Değişkenler	n	r
Çocuk Sevme Çocuk Haklarına Yönelik Tutum	314	.33

Tablo 1 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme puanlarıyla çocuk haklarına yönelik tutum puanları arasında 0.33 değerinde pozitif yönde ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile iki değişken arasında zayıf düzeyde olumlu bir ilişki bulunmuştur.

2.2. Öğretmen Adaylarının Çocuk Sevme Düzeyleri, Çocuk Hakları Eğitimine İlişkin Tutumları ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Cinsiyetlerine Göre Farklaşmasına Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyleri, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Tablo 2’de ilgili sonuçlar görülmektedir.

Tablo 2. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme ölçeği, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutum ve çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumlarına ilişkin bağımsız grup t-testi sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t Testi		
					t	Sd	P
Çocuk Sevme	Kadın	249	4,79	.27	.004	312	0,997
	Erkek	65	4,79	.25			
ÇHEYT	Kadın	249	4,50	.18	3,129	312	0,002*
	Erkek	65	4,41	.30			
ÇHYT	Kadın	249	4,90	.14	0,810	312	0,418
	Erkek	65	4,88	.13			

Tablo 2 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme değişken puanının cinsiyet açısından farklılaşma durumu incelendiğinde bu değişkenin kadın ve erkek katılımcılar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($t(312) = 0,04$; $p >,05$). Başka bir ifade ile kadın ve erkek katılımcıların çocuk sevmeleri cinsiyetlerine göre fark etmemektedir. Buna karşın katılımcıların ÇHEYT puanlarının cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t(312)=3,129$; $p <,05$). Başka bir ifade ile kadın katılımcıların ($\bar{x}=4,50$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x}=4,41$) ÇHEYT puanlarını daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ÇHYT değişken puanının cinsiyet açısından farklılaşma durumu incelendiğinde bu değişkenin kadın ve erkek katılımcılar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($t(312) = 0,810$; $p >,05$).

2.3. Öğretmen Adaylarının Çocuk Sevme Düzeyleri, Çocuk Hakları Eğitimine İlişkin Tutumları ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Sınıf Düzeylerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyleri, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Tablo 3’te ilgili sonuçlar görülmektedir.

Tablo 3. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme ölçeği, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutum ve çocuk haklarına yönelik tutum ölçeklerinden aldıkları puanların sınıf düzeylerine göre farklılaşma durumlarına ilişkin bağımsız grup t-testi sonuçları

Puan	Sınıf	n	\bar{X}	SS	t Testi		
					t	Sd	P
Çocuk Sevme	3. Sınıf	135	4,76	.30	-1,518	312	0,130
	4. Sınıf	179	4,81	.24			
ÇHEYT	3. Sınıf	135	4,47	.21	-.977	312	0,329
	4. Sınıf	179	4,49	.21			
ÇHYT	3. Sınıf	135	4,90	.14	.186	312	0,853
	4. Sınıf	179	4,89	.15			

Tablo 3 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeyi değişkeni açısından çocuk sevme ($t(312)=-1,518$; $p >,05$), ÇHEYT ($t(312)= -.977$; $p >,05$) ve ÇHYT ($t(312)= .186$; $p >,05$) boyutları bazında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, sınıf değişkeni çocuk sevme ÇHEYT ve ÇHYT değişkenlerini etkilememektedir.

2.4. Öğretmen Adaylarının Çocuk Sevme Düzeyleri, Çocuk Hakları Eğitimine İlişkin Tutumları ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Kardeş Sayısına Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyleri, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Tablo 4' te ilgili sonuçlar görülmektedir.

Tablo 4. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme ölçeği, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutum ve çocuk haklarına yönelik tutum ölçeklerinden aldıkları puanların kardeş sayısına göre farklılaşma durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Grup	f , \bar{X} ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		n	\bar{X}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Çocuk Sevme	Yok	9	4,53	0,23	G.Arası	.08	4	.021	.478	.752
	1 kardeş	53	4,49	0,17	G.İçi	13,61	309	.044		
	2 kardeş	89	4,46	0,21	Toplam	13,70	313			
	3 kardeş	68	4,48	0,21						
	4 ve üzeri	95	4,50	0,23						
	Toplam	314	4,48	0,21						
ÇHEYT	Yok	9	4,99	0,02	G.Arası	.54	4	.137	1.967	.099
	1 kardeş	53	4,78	0,30	G.İçi	21,56	309	.070		
	2 kardeş	89	4,80	0,24	Toplam	22,10	313			
	3 kardeş	68	4,81	0,24						
	4 ve üzeri	95	4,75	0,29						
	Toplam	314	4,79	0,27						
ÇHYT	Yok	9	4,86	0,19	G.Arası	.15	4	.038	1.898	.111
	1 kardeş	53	4,90	0,14	G.İçi	6,14	309	.020		
	2 kardeş	89	4,92	0,14	Toplam	6,29	313			
	3 kardeş	68	4,89	0,16						
	4 ve üzeri	95	4,87	0,12						
	Toplam	314	4,89	0,14						

Tablo 4 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları kardeş sayısı değişkeni açısından çocuk sevme ($f(4,309) = .478$; $p > .05$), ÇHEYT ($f(4,309) = 1.967$; $p > .05$) ve ÇHYT ($f(4,309) = 1.898$; $p > .05$) boyutları bazında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, kardeş sayısı değişkeni çocuk sevme, ÇHEYT ve ÇHYT puanlarını etkilememektedir.

2.5. Öğretmen Adaylarının Çocuk Sevme Düzeyleri, Çocuk Hakları Eğitimine İlişkin Tutumları ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyleri, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Tablo 5'te ilgili sonuçlar görülmektedir.

Tablo 5. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme ölçeği, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutum ve çocuk haklarına yönelik tutum ölçeklerinden aldıkları puanların anne eğitim düzeyine göre farklılaşma durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	f , \bar{X} ve SS Değerleri			ANOVA Sonuçları				Post-Hoc			
	Grup	n	\bar{X}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P	Fark Kaynağı
Çocuk Sevme	İlkokul	171	4,44	0,22	G.Arası	.84	4	.209	5,024	.001*	1-2
	Ortaokul	42	4,56	0,20	G.İçi	12,86	309	.042			
	Lise	73	4,51	0,18	Toplam	13,70	313				
	Üniversite	24	4,55	0,18							
	Lisansüstü	4	4,63	0,21							
	Toplam	314	4,48	0,21							
ÇHEYT	İlkokul	171	4,76	0,26	G.Arası	.34	4	.085	1.212	.306	
	Ortaokul	42	4,84	0,17	G.İçi	21,76	309	.070			
	Lise	73	4,80	0,32	Toplam	22,10	313				
	Üniversite	24	4,86	0,25							
	Lisansüstü	4	4,79	0,25							
	Toplam	314	4,79	0,27							
ÇHYT	İlkokul	171	4,89	0,13	G.Arası	.06	4	.014	.708	.587	
	Ortaokul	42	4,92	0,12	G.İçi	6,24	309	.020			
	Lise	73	4,90	0,18	Toplam	6,30	313				
	Üniversite	24	4,88	0,13							
	Lisansüstü	4	4,93	0,09							
	Toplam	314	4,89	0,14							

Tablo 5 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının anne eğitim düzeyi değişkeni açısından çocuk sevme ($f(4,309) = 5,024$; $p < ,05$) boyutunda anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağının belirlenmesi için Post-Hoc Testi yapılmıştır. Post-Hoc Test sonuçlarına göre; anne eğitimi ilkököl olan katılımcılarla ortaokul olan katılımcılar arasında ortaokul lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Başka bir deyişle annesi orta okul mezunu olan katılımcıların ilkököl olanlara göre daha yüksektir. Anne eğitim düzeyi değişkeni açısından ÇHEYT ($f(4,309) = 1,212$; $p > ,05$) ve ÇHYT ($f(4,309) = .708$; $p > ,05$) boyutları bazında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, anne eğitim düzeyi değişkeni ÇHEYT ve ÇHYT değişkenlerini etkilememektedir.

2.6. Öğretmen Adaylarının Çocuk Sevme Düzeyleri, Çocuk Hakları Eğitimine İlişkin Tutumları ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyleri, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Tablo 6'da ilgili sonuçlar görülmektedir.

Tablo 6. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme ölçeği, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutum ve çocuk haklarına yönelik tutum ölçeklerinden aldıkları puanların baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	f , \bar{X} ve SS Değerleri					ANOVA Sonuçları				Post-Hoc	
	Grup	n	\bar{X}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Fark Kaynağı
ÇHEYT	İlkokul	109	4,46	0,26	G.Arası	.09	3	.031	.697	.554	
	Ortaokul	45	4,49	0,20	G.İçi	13,60	310	.044			
	Lise	83	4,49	0,17	Toplam	13,70	313				
	Üniversite	77	4,50	0,18							
	Lisansüstü	314	4,48	0,21							
	Toplam	109	4,83	0,18							
Çocuk Sevme	İlkokul	45	4,66	0,30	G.Arası	.92	3	.306	4,473	.004*	1-2 2-3 3-4
	Ortaokul	83	4,79	0,27	G.İçi	21,19	310	.068			
	Lise	77	4,80	0,32	Toplam	22,10	313				
	Üniversite	314	4,79	0,27							
	Lisansüstü	109	4,91	0,10							
	Toplam	45	4,88	0,12							
ÇHYT	İlkokul	83	4,89	0,18	G.Arası	.04	3	.012	.616	.605	
	Ortaokul	77	4,89	0,15	G.İçi	6,26	310	.020			
	Lise	314	4,89	0,14	Toplam	6,30	313				
	Üniversite	109	4,46	0,26							
	Lisansüstü	45	4,49	0,20							
	Toplam	83	4,49	0,17							

Tablo 6 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının baba eğitim düzeyi değişkeni açısından çocuk sevme ($f(3,310)=4,473$; $p<,05$) boyutunda anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağının belirlenmesi için Post-Hoc Testi yapılmıştır. Post-Hoc Test sonuçlarına göre; baba eğitimi ilkokul olan katılımcılarla ortaokul olan; ortaokul ve lise, lise ve üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi değişkeni açısından ÇHEYT ($f(3,310)=.697$; $p>,05$) ve ÇHYT ($f(3,310)=.616$; $p>,05$) boyutları bazında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, baba eğitim düzeyi değişkeni ÇHEYT ve ÇHYT değişkenlerini etkilememektedir.

2.7. Öğretmen Adaylarının Çocuk Sevme Düzeyleri, Çocuk Hakları Eğitimine İlişkin Tutumları ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Benzer Konudaki Proje/Eğitime Katılma Durumlarına Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyleri, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutum puanlarının daha önce benzer konudaki bir proje/eğitime katılma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Tablo 7'de ilgili sonuçlar görülmektedir.

Tablo 7. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme ölçeği, çocuk hakları eğitimine ilişkin tutum ve çocuk haklarına yönelik tutum ölçeklerinden aldıkları puanların daha önce benzer konudaki bir proje/eğitime katılma durumlarına göre farklılaşma durumlarına ilişkin bağımsız grup t-testi sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t Testi		
					t	Sd	p
Çocuk Sevme	Hayır	264	4,77	0,28	-2,237	312	0,026*
	Evet	50	4,87	0,19			
ÇHEYT	Hayır	264	4,48	0,21	-1,574	312	0,116
	Evet	50	4,52	0,19			
ÇHYT	Hayır	264	4,90	0,13	2,103	312	0,036*
	Evet	50	4,86	0,18			

Tablo 7 incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme değişken puanının daha önce benzer konudaki bir proje/egitimde yer alma değişkeni açısından farklılaşma durumu incelendiğinde bu değişkenin bulunan ya da bulunmayan katılımcılar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t(312) = -2,237$; $p < ,05$). Başka bir ifade ile proje/egitimde bulunan katılımcılar ($\bar{X}=4,87$) bulunmayan katılımcılara göre ($\bar{X} =4,77$) çocukları daha fazla sevmektedir. Buna karşın ÇHEYT puanlarının proje/egitimde bulunma değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($t(312)=- 1.574$; $p > ,05$). ÇHYT değişken puanının proje/egitimde yer alma değeri açısından farklılaşma durumu incelendiğinde bu değişkenin bulunan ya da bulunmayan katılımcılar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t(312) = 2,103$; $p < ,05$). Başka bir ifade ile proje/egitimde bulunmayan katılımcıların ($\bar{X} =4,90$) bulunan katılımcılara göre ($\bar{X} =4,86$) ÇHYT puanlarını daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyi, çocuk haklarına yönelik tutum ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik olarak yapılan bu çalışmada, adayların çocuk sevme düzeyleri ve ÇHYT'nin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği diğer taraftan ÇHEYT düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeyi, ÇHYT ve ÇHEYT puanlarının sınıf düzeyi ve sahip oldukları kardeş değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemiştir. Adayların çocuk sevme düzeyi, puanları anne ve babalarının sahip oldukları eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde anlamlı olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Anne eğitimi ilkökul olan katılımcılarla ortaokul olan katılımcılar arasında ortaokul lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Baba eğitimi ilkökul olan katılımcılarla ortaokul olan; ortaokul ve lise, lise ve üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme değişken puanının benzer konuda bir proje ya da eğitimde yer alma değişkeni açısından farklılaşma durumu incelendiğinde bu değişkenin bulunan ya da bulunmayan katılımcılar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna karşın ÇHEYT puanlarının projede bulunma değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. ÇHYT değişken puanının projede yer alma değeri açısından farklılaşma durumu incelendiğinde bu değişkenin bulunan ya da bulunmayan katılımcılar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Adayların çocuk sevme puanları ile çocuk haklarına yönelik tutum puanları arasında ise pozitif yönde (zayıf düzeyde) ilişki belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme ve ÇHYT düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Değirmenci (2011); Karaman-Kepenekçi (2006) ve Yaşar Ekici (2014) yaptıkları farklı çalışmalarda öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını ve kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutumlara sahip olduğunu belirtmiştir. Karaman-Kepenekçi ve Baydık (2009), ise cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının tutumları üzerinde bir etkiye sahip olmadığını ifade etmişlerdir. Benzer çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ve cinsiyet değişkeni arasında farklı bulgular ortaya çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle cinsiyet değişkeninin çocuk haklarına yönelik tutumu belirlemede ayırt edici olmadığı yorumu yapılabilir. Türk, Kardeş-Özdemir ve Kerimoğlu-Yıldız (2017), öğretmenlerle yaptıkları çalışmalarında çocuk sevme durumlarının cinsiyete göre farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgu çalışmada çıkan bulguyu desteklemektedir. Yazıcı (2013), ise okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevme eğilimlerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiğini ve kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre çocuk sevme puanlarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu noktadan hareketle cinsiyet değişkeninin çocuk sevme düzeyini belirlemede ayırt edici olmadığı yorumu yapılabilir. Gelbal ve Duyan (2010)'a

göre öğretmenlik mesleğinin önceliği insanı sevmektir. Bu sebeple cinsiyetin çocukları sevmeye düzeyine etki etmemesi beklenmelidir. Uğurlu (2013), araştırmasında çocuk sevmeye düzeyi yüksek olan kişilerin öğretmenlik mesleğini seçtiklerini belirtmiştir. Bu araştırmalardan çocuk sevmeye ile öğretmenlik mesleği arasındaki bağın cinsiyet değişkeni açısından bir belirleyici olmadığı yorumu yapılabilir.

ÇHEYT düzeyleri ise cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Kadın katılımcıların ÇHEYT puanlarının erkek katılımcılardan daha yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Meray (2013), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının anne eğitim düzeyi değişkeni açısından çocuk sevmeye boyutunda anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. Anne eğitim durumu ilköğretim mezunu olan katılımcılarla ortaokul mezunu olan katılımcılar arasında ortaokul lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Başka bir deyişle annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların çocuk sevmeye düzeyi ilköğretim mezunu olanlara göre daha yüksektir. Anne eğitim düzeyi değişkeni açısından ÇHEYT ve ÇHYT boyutları bazında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, anne eğitim düzeyi değişkeni ÇHEYT ve ÇHYT değişkenlerini etkilememektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının baba eğitim düzeyi değişkeni açısından çocuk sevmeye boyutunda anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. Baba eğitim durumu ilköğretim mezunu olan katılımcılarla ortaokul mezunu olan; ortaokul ve lise, lise ve üniversite mezunu olan katılımcılar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi değişkeni açısından ÇHEYT ve ÇHYT boyutları bazında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, baba eğitim düzeyi değişkeni ÇHEYT ve ÇHYT değişkenlerini etkilememektedir. Anne ve baba eğitim düzeylerinin çocuk sevmeye düzeylerine etkisi ile ilgili olarak ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça geleneksel ve otoriter çocuk yetiştirme tutumlarından uzaklaşarak daha demokratik tutumlar sergiledikleri söylenebilir (Şanlı ve Öztürk, 2012; Özyürek ve Tezel-Şahin, 2005). Benzer bulgu Uzun ve Baran (2019)'un yaptıkları araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Eğitim düzeyi artan babaların çocuklarıyla arasındaki ilişkilerin olumlu yönde olduğu ve çocuk sevmeye düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir (Ekici ve Çalışandemir, 2021). Eğitim düzeyi daha yüksek olan ebeveynlerin, çocuklarına daha fazla zaman ayırma konusunda istekli olmaları ve çocuklarına karşı daha demokratik tutumlara sahip olmaları bu noktadaki eğitimlerin olumlu etkileri arasında gösterilebilir. Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevmeye değişken puanının herhangi benzer bir proje veya eğitimde yer alma değişkeni açısından farklılaşma durumu incelendiğinde, bu değişkenin incelenen unsur açısından anlamlı bir farklılığa sebep olduğu görülmüştür. Başka bir ifade ile daha önce herhangi benzer bir proje/egitimde bulunan katılımcıların bulunmayanlara göre çocukları daha fazla sevmekte olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca ulaşılmasında, katılım gösterilen proje/egitim içeriklerinin önemli bir etken olmuş olabileceği düşünülmektedir. Kasapoğlu ve Akyol (2012) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, öğretmenlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının ve çocuk sevmeye düzeylerinin, ilgili alanda gerçekleştirilen eğitimsel çalışmalar ile gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Sınıf öğretmeni adaylarına çocuk hakları eğitimi ve çocuk sevmeye becerisi konu alanına yönelik farklı eğitimsel programlar/projeler sunulabilir.
- Öğretmen adaylarının çocuk hakları konusundaki bilgi düzeylerinin ve farkındalık durumlarının tespiti ve geliştirilmesi süreçlerini içeren eylem çalışmaları planlanabilir ve bu uygulamaların etkililik durumları incelenebilir.
- Sınıf öğretmeni adayları, çocuk sevmeye durumlarını geliştirici çeşitli eğitimsel çalışmalara dâhil edilebilir.
- Özellikle her öğretmen adayının ileride anne ve babalar ile iletişimde olacağı düşünülerek, çocuk sevmeye, demokratik aile ortamı kurabilme, çocuk hakları kültürü konusunda bilgi ve farkındalıklarını arttırmaya yönelik eğitim programı, materyal

tasarlama ve seminer verebilme konusunda mesleki bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik projeler geliştirilebilir.

- Öğretmen adaylarının çocuk hakları ve çocuk hakları eğitimine yönelik tutumlarının etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik nitel yaklaşıma uygun derinlemesine bulgular ortaya koyacak araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Akbaşı, S., Yanpar Yelken, T. ve Sünbül, Ö. (2010). Öğretmen adayı demokratik eğilim ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 94-108. http://www.ijoess.com/makaleler/2098177603_ogretmen%20adayi%20demokratik%20egilim%20olcegi%20gelistirme%20calismasi.pdf (Erişim tarihi: 10.12.2021).
- Akyüz, E. (2018). *Çocuk hukuku: Çocukların hakları ve korunması* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2021). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi (Orijinal eserin basım tarihi 1995).
- Değirmenci, T. (2011). *Öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi*. 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Özeti, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 8-10 Eylül 2011:Burdur. https://www.pegem.net/Akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=125279 (Erişim tarihi: 20.12.2021).
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62. <http://doi.org/10.36731/cg.472028>
- Durgut, A. (2014). *2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının çocuk hakları açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Duyan, V. ve Gelbal, S. (2008). Barnett çocuk sevmeye ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 33, 40-48. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/674/125>(Erişim tarihi: 10.01.2022).
- Ekici, M. N. ve Çalışandemir, F. (2021). Babaların çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuklarıyla ilgilenme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 711-732. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/61832/869748> (Erişim tarihi: 15.12.2021).
- Elçin, E. G. ve Arıdemir, A. G. (2017). *Çocuk hakları çalışmaları 1*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Erbay, E. (2019). *Çocuk hakları* (2. Baskı). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Ergün, M. ve Özdaş A. (1999). Okul gözlemi ve uygulama çalışmalarının öğretmen adayları üzerindeki etkisi. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 115-119. <http://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/3065/115119.pdf?sequence=1&iAllowed=y> (Erişim tarihi: 28.12.2021).
- Ersoy, A. F. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin vatandaşlık eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gelbal, S. ve Duyan, V. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin çocuk sevmeye durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 127-137. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7798/102153> (Erişim tarihi: 28.12.2021).
- Gözütok, F. D. (2004). *Öğretmenliği geliştiriyorum* (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Karagöz, Y. ve Kösterelioğlu İ. (2015). İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin faktör analizi metodu ile geliştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 81-97. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4763/65440> (Erişim tarihi: 28.12.2021).
- Karaman Kepenekçi, Y. ve Baydık, B. (2009). Zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 329-350. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TVRBNE56STRPQT09/zihin-engelliler-ogretmen-adaylarinin-cocuk-haklarina-iliskin-tutumlari> (Erişim tarihi: 15.12.2021).
- Karaman Kepenekci, Y. (2006). A study of university students' attitudes towards children's rights in Turkey. *The International Journal of Children's Rights*, 14(3), 307-319.
- Karaman Kepenekçi, Y. (2014). *Eğitimciler için insan hakları ve vatandaşlık* (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Karaman, Y. (1993). *İlkokul öğretmenlerinin gözlemlerine göre çocukların aileleri tarafından istismarı ve ihmali* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım. (Orijinal eserin basım tarihi 1982).
- Kasapoğlu K, & Akyol T. (2012). Liking of children as a predictor of attitudes toward children's rights. *The New Educational Review*, 28(2), 49-58.
- Kurt, S. L. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 0(36), 99-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/24711/261358> (Erişim tarihi: 05.01.2022).
- Lasley, T. (1980). Preservice teacher beliefs about teaching. *Journal of Teacher Education*, 31(4), 38-41. <https://doi.org/10.1177/002248718003100410>
- Leblebici, H. (2020). *Öğretmen adaylarına yönelik insan hakları ve demokrasi eğitimi dersi öğretim programının geliştirilmesi: Sınıf öğretmenliği üzerine bir uygulama* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Marso, R. N. & Pigge, F. L. (1994). *Personal and family characteristics associated with reasons given by teacher candidates for becoming teachers in the 1990's: Implications for the recruitment of teachers*. A paper presented at the annual conference of the Midwestern Educational Research Association. Chicago, October 12-15.
- Merey, Z. (2013). Social studies pre-service teachers' attitudes towards children's rights. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 243-253. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/5457/73982> (Erişim tarihi: 17.11.2021).
- Merey, Z. (2018). *Çocuk hakları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir Uluç, F. (2008). *İlköğretim programlarında çocuk hakları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, A. & Doğanay, A. (2017). Development of a Scale for the Attitude Towards Children's Rights Education. *Educational Process: International Journal*, 6(3), 26-41. <http://dx.doi.org/10.22521/edupij.2017.63.3>
- Öztürk, A. (2019). Development of children's rights education curriculum for prospective preschool teachers. *Journal of Theoretical Educational Science*, 12(4), 1257-1283. <https://doi.org/10.30831/akukeg.471086>.

- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005). 5 ve 6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi . Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi , 25(2), 19-34 . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gefad/issue/6756/90845> (Erişim tarihi: 19.11.2021).
- Sağlam, M. ve Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 43-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cm/issue/57207/807848> (Erişim tarihi: 19.11.2021).
- Saltalı, N. ve Erbay, F. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin konuşma, dinleme ve empati becerilerinin çocuk sevme davranışı açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 159-174. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59473/854639> (Erişim tarihi: 20.11.2021).
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 31-48. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25119/265238> (Erişim tarihi: 29.11.2021).
- Tekindal, S. (2021). *Nicel, nitel, karma yöntem araştırma desenleri ve istatistik tasarımı ve yürütülmesi eğitim, psikoloji ve sosyoloji alanları için*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Türk, R., Kardeş-Özdemir, F. ve Kerimoğlu-Yıldız, G. (2017). Öğretmenlerin çocuk sevme durumlarının belirlenmesi: Kars örneği. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 7(1): 45-52. https://jag.journalagent.com/behcetuz/pdfs/BUCHD_7_1_45_52.pdf (Erişim tarihi: 13.12.2021).
- Uçuş, Ş. (2013). *Çocuk hakları eğitimi programının hazırlanması ve değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uğurlu, C. T. (2013). Öğretmenlerin iletişim becerisi ve empatik eğilim davranışlarının çocuk sevme düzeyleri üzerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2):51-61. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pegegog/issue/22583/241221>
- UN. (1924). Geneva Declaration of the Rights of the Child. *Gathering a Body of Global Agreements*. Geneva: NGO Committee on Education. <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm> (Erişim tarihi: 19.11.2021).
- UN. (2006). *Declaration of the Rights of the Child (1959)*. Department of Public Information: <http://www.cirp.org/library/ethics/UN-declaration/> (Erişim tarihi: 19.11.2021).
- UNICEF. (1989). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. UNICEF Türkiye: <https://www.unicef.org/turkey/çocuk-haklarına-dair-sözleşme> (Erişim tarihi: 15.12.2021).
- Uzun, H. ve Baran, G. (2019). Babaların okul öncesi dönemdeki çocuklarıyla ilişkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1) , 47-60 . <https://doi.org/10.17860/mersinefd.518207>
- Veenman, S. (1984). Perceived problems of beginning teachers. *Review of Educational Research*, 54(2), 143-178. <https://doi.org/10.3102/00346543054002143>
- Yaşar Ekici, F. (2014). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve demografik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(11), 593-602. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7416>
- Yazıcı, Z. (2013). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevme eğilimlerinin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 279-286. <http://dx.doi.org/10.13114/MJH/201322484>

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Tarih: 18/12/2020

No: 06

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %50

2. yazar katkı oranı : %50